

MALA LISA

vida
założba

Rachel Mourier

MALA LISA

Prevedla Mimi Podkrižnik Tukarić

Vida
založba

*Mojim hčeram
in še vsem drugim*

I VRNITEV

Ljudem, podobno kot živalim, ne smeš pokazati, da te je strah. Liso, ki to že dolgo ve, ta misel prešine med čakanjem v avli ljubljanskega letališča. Sedi ob veliki stekleni steni nekoliko stran od glavnega prehoda. Oblečena je v kostanjevo rjave hlače in bež drobno pleten puli, obuta v čevlje z debelimi podplati. Na kolenih ima svetel balonar in usnjeno torbico prav tako kostanjeve barve, na desni ob sebi majhen kovček na kolesih. Njene upadle obrazne poteze izdajajo, da jo je strah. Oči ima uprte v zaslon z najavljenimi leti.

Ko sončni žarek izriše svetlo liso na njenem desnem gležnju, pogleda dol. Pod bleščečo svileni nogavico opazi modrikasto izboklino krčne žile, ki je kot prilepljena na koščen gleženj, zaradi česar jo spreleti srh. Vzravna se na sto-

lu, prežene podobo iz misli in znova pogleda proti zaslonu, saj se bliža njen odhod. Nekaj ljudi okoli nje vstane, pobere svoje stvari in se poda proti okencu. Lisa si odene trenč, položi torbico na vrh kovčka in stopi za njimi. Pred njo stojijo trije moški in ženska, vsi oblečeni v enako uniformo temnomodre barve, in se razposajeno pogovarjajo v francoščini.

Melodija, značilna za ta jezik, jo spomni, kaj jo čaka. Da je ne bi bilo tako strah, usmeri vso pozornost na tiste potnike, za katere se ji zdi, da vedo, kaj je treba storiti, in jih posnema: tako kot oni pokaže osebni dokument in vozovnico, pri okencu Air France položi kovček na tehtnico in se odvleče za njimi. Nato odloži stvari v plastični zaboj, ki ga položi na tekoči trak, in stopi še skozi varnostni skener. Varnostnik pograbi njeno usnjeno torbico in ji ukaže, naj mu sledi. Lisa čuti, kako ji razbija srce, vendar ostane mirna in zmore odgovoriti na vsa vprašanja. Ko se vrne iz prostora, v katerega jo je odvedel, je še bolj negotova: tako zelo se boji prihoda v Pariz, da bi najraje opustila svoj načrt. Po telefonu bi poklicala nečaka, da jo odpelje nazaj v Ciringo, naslednji dan pa bi se, tako kot vsak dan, čez hrib sprehodila do svojih panjev. Pa vendar to misel odrine in čaka, kakor vsi drugi. Ko se pred vrati za vkrcanje naredi gneča, vstane in gre za njo. Avtobus jih odpelje na letališko ploščad in odloži pred letalom, ki se ji zdi manjše od tistih, ki jih je videla na letakih potovalne agencije. Potnikov bo torej manj, kot je pričakovala, kar jo pomirja. Vsi stojijo nepremično, zbrani v gruči v svežem vetru poletnega jutra,

dokler jim mladenič ne da znaka, da se lahko po stopnicah posamično vkrcajo v letalo. Starejša ženska, ki ima lase spete v figo in nosi enako temnomodro uniformo kot njen kolega, se z odločnimi koraki približa Lisi.

Starka pobesi pogled.

»Potrebujete pomoč?« jo stewardesa vpraša v francoščini.

Starka ne reče ničesar, zgolj prikima. Stewardesa jo nežno prime pod roko in ji pomaga po stopnicah. Ko sta v letalu, jo pospremi še do sedeža, nato pa odhiti drugam. Zadihana in zaskrbljena Lisa znova podvomi, ali naj sploh gre na pot. A če bi se odpovedala potovanju, zanesljivo ne bi več zbrala poguma za to. Moška na sedežih za njo se pogovarjata v nemščini. Lisa jima prisluškuje, da ne bi razmišljala o tem, kako zelo jo je strah. Pri enem izmed njiju prepozna bavarski naglas, drugi je najbrž dunajski. Pogovarjata se o pogodbi, ki jo bosta poskusila skleniti v Parizu. Medtem ko se osredotoča na njun pogovor, se nekoliko sprosti. Nemščina je sicer njen drugi jezik, toda govori jo pogosteje kot materinščino, saj živi blizu avstrijske meje.

Stewardesa, ki ji je pomagala na letalo, se zdaj sprehodi ob sedežih. Ko pride do Lise, se nagne nad njo, večše zapne njen varnostni pas in jo vpraša, ali je vse v redu. Lisa prikimajo, na obrazu se ji nariše celo nasmešek, čeprav bi ji bilo ljubše, da bi jo pustili pri miru: jez, ki si ga je postavila v mislih, da bi obvladala čustva, je tako krhek, da bi lahko popustil že ob vsaki malenkosti. Tega se zaveda, zato se ponovno poskusi zamotiti.

– Povej mi, Évelyne, si se pogovarjala s to staro gospo? po vzletu reče mladi steward kolegici in gleda proti Lisi.

– Ne, samo do sedeža sem ji pomagala.

– Ni videti dobro ... Želiš, da stopim do nje?

– Ne, bom jaz prevzela.

Lisa ni videla, da je prišla. Da bi ublažila slabost, ki jo je preplavila, se je zamotila s štetjem sedežev pred seboj.

– Gospa? ... Gospa! Me slišite?

– Ja, šepne Lisa.

– Je vse v redu? zanima stevardeso.

Lisa maha z desnico v višini srca.

– Bi se radi osvežili?

Stewardesa jo povabi, naj vstane. Vodi jo proti kljunu letala, za njima zagrne zaveso, nato pa jo posede na sedež, rezerviran za posadko. Izroči ji osvežilni robček in majhno vrečko.

– Tukaj boste imeli malo več zraka.

Starka ji v zahvalo pokima.

– Kako vam je ime?

– Lisa Vidmar.

– Jaz pa sem Évelyne Guénod. Povejte mi, gospa Vidmar, vas bo ob prihodu kdo čakal na letališču?

– Ne, tiho odvrne.

– Bi radi, da pokličemo letališko zdravniško službo?

– Ne, ne. Saj bo v redu.

Stewardesa naliže vodo v kozarec in ji ga pomoli.

– Prvič letim, reče Lisa.

– Vas je strah?

- Seveda.
- Saj bo minilo, ji z nasmehom reče stevardesa. Lahko mi verjamete: na to se spoznam!
- Hvala.
- Preden bomo pristali v Parizu, vas bom pospremila nazaj do sedeža. Do takrat ste lahko tukaj, če želite.

Évelyne med delom ves čas pozorno opazuje potnico. Malo pred pristankom ji pomaga nazaj na njeno mesto. Prigovarja ji z mirnim in prijaznim glasom, z enako odločno kretnjo kot prej zapne njen varnostni pas, nato pa ji lahno položi roko na ramo. Lisa se ji zahvali z očmi in začne, ne da bi pomislila na to, šteti vrste s sedeži: prešteje jih 28, kar pomeni 168 sedežev; k temu prišteje 336 naslonjal za roke in vse dodatke – mizice, zračnike, luči, naslonjala za noge – in pride do 1176. Število ji ni všeč, čisto preveč je »odprto«. Zatorej vključi še okna in vse sestavne dele straniščnih vrat, tudi kljuke in tečaje, vozičke in kolesčke na njih ... Toda vse je razdeljeno v pare, število, ki ga izračuna, pa deljivo z 2, 4, 6 in 8. Še vedno je vse preveč odprto. Že se loteva štetja krožnih vzorcev na preprogi, ko jo ustavi notranji glas: *Besede so močnejše od števil*. To ponovi trikrat, nakar zašepeta v nemščini: »*Wer reitet so spät durch Nacht und Wind? / Es ist der Vater mit seinem Kind. / Er hat den Knaben wohl in dem Arm. / Er fasst ihn sicher, er hält ihn warm ...*« *

---

* *Kdo jaha tak pozno v veter in noč? / To oče z otrokom hiti na moč. / V naročju fantiča skrbno ravna / drži ga varno, na gorkem ga ima.* (Johann Wolfgang von Goethe, *Erlkönig*, prevedel Oton Župančič).

– Kaj pa misliš, da ji je, stari gospe? reče stevard Évelyne.

– Ne vem. Mislim, da jo nekaj skrbi. Prvič leti, ampak mislim, da je ni strah tega.

– Prvič leti? Zanimivo, da ravno danes, s teboj. Ko sva že pri tem, kako se ti počutiš?

– Sploh ne vem, odvrne nervozno.

– Mogoče gre na obisk k sorodnikom.

– Ne verjamem. Rekla mi je, da je na letališču nihče ne bo pričakal. Kmalu se bomo začeli spuščati, doda. Lahko, prosim, napoveš?

Med počasnim pomikanjem naprej po prehodu se Évelyne nenadoma zaloti pri razmišljanju, da leti zadnjič. Brž potisne čustva na stran in preveri pri vsakem potniku, ali sledi navodilom, ki jih daje njen kolega. Ko je pri Lisi Vidmar, jo tiho vpraša, ali je z njo vse v redu.

– Vse je v redu, zašepeta starka.

– Odlično.

– Vas lahko nekaj vprašam?

– Seveda!

– Saj bom na letališču našla taksi, a ne?

– Ojej ... V običajnih razmerah bi ga, danes pa težko. Stavka je.

Lisa jo gleda, kakor da je ne razume.

– Čisti kaos bo! nadaljuje Évelyne. Kam pa greste?

Starka izvleče listek iz torbice in ji ga pomoli.

*Samostan Božja previdnost,
avenija Denfert-Rochereau 57, 14. okrožje, Pariz*

– Na letališču morate na terminalu 2 najprej do železniške postaje, potem pa na linijo RER B. Ne morete zgrešiti, izstopite na postaji Denfert-Rochereau. Srečo imate, da je povezava direktna!

– To so mi rekli, ja.

– Želite, da vam razložim, kako priti do tja?

– Bi mi lahko napisali? prosi Lisa in ji nameni nasmeh.

– Seveda!

Évelyne si težko predstavlja, kako se bo gospa sama znašla na primestni železnici. Kakšen drug dan bi jo gotovo pospremila do postaje, tokrat pa to ni mogoče. Dvomi tudi, da bi to lahko storil njen kolega: najsi so bili člani posadke še tako skrivnostni, ji je jasno, da se nekaj pripravlja. Zato ji pod navodila za pot pripiše svoje ime in številko mobilnega telefona.

– Pokličite me, če se boste izgubili. Usmerjala vas bom.

Lisa se ji nasmehne, čeprav ve, da ljubeznive stevardese ne bo poklicala. Kako naj bi jo? Saj nima mobilnega telefona.

Letalo se pripravlja na pristanek, zato jo je spet vedno bolj strah. Nervozno si masira členke na prstih, potem pa poravna prstan, ki ga nosi na desnem prstancu. Kmalu bo v Franciji: misel na tisto, zaradi česar se je podala na pot, jo vznemirja in hkrati skrbi.

Letalo je že na svojem mestu, potniki se stiskajo pred izhodom. Moška, ki sta sedela za Liso, se pritožujeta, češ

da rinejo vanju. Avstrijec se po tihem pošali na račun neotesanih Francozov, čemur se njegov prijatelj zasmeje. Starka počaka, da gresta mimo, tako kot preostali potniki, potem pa le vstane. V zahvalo nežno pokima posadki in se poda proti stopnicam, po katerih se, naslonjena na ograjo, zlagoma spusti. Spodaj zagleda skupino približno petnajstih ljudi, večinoma v uniformah. Obrnjeni so proti njej, vendar zrejo v nekaj za njo. Lisa pogleda nazaj in zagleda Évelyne Guénod, vidno ganjeno, z rokami na obrazu, ob njej pa stojita še pilot in kopilot. Ko se njen kolega nagne čez ograjo in da znak skupini, ta zapoje tirolski napev ...

Lisa si reče, da se je Francija precej spremenila.

Évelyne se še vsa zaspana vzravna v postelji in se nasloni na vzglavje. Nato si lase spne v majhno okroglo figo, ki jo ovije s pramenom las. Jacques jo, leže na boku, opazuje in se ji smehlja.

- Si dobro spala? jo vpraša.
- Ja, odlično. Hvala, ker si organiziral vse to!
- Oprosti za pesem: kolegi so ...
- Ne sekiraj se!
- No? se ji razumevajoče nasmehne. Kako je?
- Nič drugače kot prej, za zdaj.
- Zavidam ti!
- Samo še eno leto imaš, hitro bo minilo.
- Ja, in potem bova povsod potovala kot turista: »Steward! Prinesite nama šampanjec!« zakliče.

- Ne verjamem.
- Zakaj ne?
- Zato ker sanjaš samo o tem, da se boš preselil v Saint-Agnan, mu reče očitajoče.

– Res je.

Évelyne se nasmehne in privije k možu. Noče ga vznemiriti niti razočarati. Čeprav ima nadvse rada njihovo podeželsko hišo, si ne predstavlja, da bi stalno živela na planjavi Morvana. Zavzdihne.

– Je kaj narobe? zanima Jacquesa.

– Ne, ne, vse je v redu, razločno poudari Évelyne, kakor da bi hotela prepričati samo sebe.

– Marion je na počitnicah. Povedala mi je, da bo kmalu prišla domov in nekaj dni preživela s teboj.

– Vem, včeraj me je poklicala. Res je srček.

– Res bi si rad že zdaj vzel dopust, a ga še ne morem.

– Nič hudega, se Évelyne prisiljeno nasmehne.

– Zdaj imam ta let, nato Tokio. Potem pa bova imela teden dni samo zase.

– Komaj čakam!

Jacques vstane iz postelje, Évelyne pa zamišljena obmuruje. Spomni se svojega prvega šolskega dne, ko je imela težko torbo iz črnega usnja, in prvega dneva na predmetni stopnji, ko se ji je zdelo, da je že velika; zatem sta sledila internat in občutek osamosvajanja. Ko pa si prikljiče v spomin prvi let, so čustva še močnejša. Vsak od teh spominov simbolizira prehod k nečemu, zaradi česar je bila ponos-

na nase. Nikakor se še ne želi *umakniti*. Ob tej besedi se nervozno strese. V misli se ji prikradejo obrazi nekdanjih kolegic. Denimo Monique, ki redno obiskuje fitnes in se je pomladila za najmanj deset let; *toda šport v resnici ni zame*, si reče Évelyne. Pa Isabelle in Christine, obe samski, ki pogosto skupaj hodita na dopust v počitniški klub; *a mene to ne zanima*, pomisli. In potem Sylvie, ki je zapustila vse, dom in moža, da bi zaživela sama; *dobro ji gre*, prizna prav takrat, ko Jacques stopi iz kopalnice. Nežno ga opazuje, kako si oblači uniformo, tudi žalostna je, vendar ne reče ničesar.

Prvi dan v pokoju ji naposled mine hitreje, kot si je predstavljala, najbrž zato, ker je dolgo spala. Na pladenj si naloži nekaj za pod zob in pogleda poročila, nato se na kavču preklada še dobršen del popoldneva. Zgodaj zvečer jo pokliče Marion, vpraša, kako se ima, in ji potrdi, da bo v začetku prihodnjega tedna prišla v Pariz.

Naslednji dan Évelyne vstane zelo pozno in zopet kósi pred televizorjem, nakar znova leže k počitku. Ni ji jasno, zakaj je tako utrujena, boji se, da se je nekaj loteva. Niti k frizerju se ji ne ljubi iti, čeprav si je rezervirala termin, misleč, da ji bo skrb zase dobro dela. Ker je nič drugega ne mika, se vseeno odpravi v salon, a ne občuti nobenega veselja. Zatem, še bolj izčrpana kot prej, spet zaspi v dnevni sobi, nekaj ur pozneje pa se zbudi z glavobolom in močnimi bolečinami v trebuhu.

Naslednji dan nestrpno čaka, da se bo mož vrnil. Ker si želi, da bi se čim prej odpeljala proti Morvanu, se odpravi ponj na letališče: zaveda se, koliko mu pomenijo dnevi na podežlju.

Hišo je podedovala po mami. Čeprav ni bila zelo navezana nanjo, se je prepustila Jacquesovim željam; všoč mu je bilo, da je lastnik tistega koščka zemlje, iz kmetije je hotel ustvariti pravo počitniško zatočišče. Potrebovala sta kar nekaj let, vendar jima je uspelo: kmalu po obdobju prenavljanja in druženja s prijatelji se jima je rodila hči Marion, Saint-Agnan pa je postal njihov drugi dom.

Med tokratnim kratkim bivanjem na podežlju imata toliko dela z vrtom, da Évelyne ne utegne razmišljati o Jacquesovem naslednjem odhodu in brezdellju, ki jo čaka. Šele ko vidi svojega moža, kako odhaja skozi vrata, oblečen v uniformo in s kovčkom, ki ga na kolesih vleče za seboj, jo znova močno stisne v prsih. Pomisli na vsa leta v službi, ko se je morala držati strogega protokola, upoštevati navodila oziroma pravila vnaprej določene rutine. V tem poklicu prevzameš pobudo zgolj ob nepričakovanih dogodkih, ki pa so k sreči redki. In tudi v takšnih trenutkih je treba slediti proceduram. Skozi toliko usposabljanj je šla, da se je na stres odzivala samodejno. Med letom so za vsako situacijo predpisana navodila ter z njimi povezana dejanja in besede. Odkar je v pokoju, pa Évelyne nima nobenega vodnika niti »check liste«, ampak se mora znajti, kakor ve in zna. Bistveno se ji zdi, da si zapolni praznino, kajti njeno poklicno

življenje ji zaradi nestalnega delovnika in pogostih odsotnosti ni omogočalo prostočasnih dejavnosti in negovanja odnosov.

Spet se izgubi v svojih mislih in preplavi jo množica spominov. Pred očmi ji zaplešejo podobe mame, zlasti proti koncu njenega življenja, ki pa jih vselej uspe pregnati z isto najzgodnejšo reminiscenco na otroštvo: modra obleka z belimi pikami, ki diši po pralnem prašku z vonjem po milu in sivki.

Évelyne je prepričana, da ve, kako se bo spravila k sebi: najprej bo uredila stare družinske fotografije. Že dolgo si govori, da mora to storiti za Marion, ki bo zanesljivo hotela vedeti kaj več o svoji babici in njihovi hiši v Saint-Agnanu, a je zaradi pomanjkanja časa in volje s tem vedno odlašala.

V dnevni sobi vzame iz omare pločevinasto škatlo, v katero je njena mama pospravljala stare fotografije in kamor je tudi sama dodala nekaj svojih iz mladosti. Ko jih strese na mizo in se že hoče lotiti kupa, ji zazvoni mobilni telefon.

– Gospa Guénod?

– Pri telefonu.

– Dober dan, gospa. Sem sestra Jeanne Coste, prednica v samostanu Božja previdnost.

– Dober dan, gospa ... sestra.

– Kličem vas zaradi gospe Vidmar.

– Najbrž je pomota.

– Ah? Pa sem mislila, da ... Med njenimi dokumenti smo našli vašo telefonsko številko.

– Oprostite, sploh ne vem, o kom govorite.

– O starejši gospe, ki smo jo sprejeli prejšnji teden. Poslali so nam jo iz župnije v Sloveniji.

Pred očmi se ji izriše starkin obraz. Évelyne se spomni tudi naslova, ki ji ga je pokazala.

– Res sem ji pustila številko svojega mobitela, odvrne Évelyne, če bi se izgubila na letališču. Ampak je ne poznam.

– Ah! Upala sem ...

– Žal mi je, bila sem samo stevardesa na njenem letu.

– Hm ... Ampak naša pravila so stroga: pri nas je lahko le toliko časa, za kolikor je bilo dogovorjeno, to pa je že minilo ...

– Ima v Franciji sorodnike?

– Ne vem. Ko sem videla vašo številko, sem pomislila ...

– Žal mi je, jo prekine Évelyne.

– Škoda, obupano odvrne redovnica. Še nekaj ...

– Prosim.

– Domov se vrača šele čez deset dni. Vam je povedala, zakaj je sama in v takšnem stanju prišla v Francijo?

– Ne, prav nič. O tej gospe zares ne vem ničesar. Zakaj pa je ne vprašate?

– Težko je, vsako besedo moramo izvleči iz nje. Navajeni smo na tišino in jo spoštujemo, pri njej pa ... je drugače.

– Ne vem, kaj naj vam rečem. Kaj nameravate?

– Spodbujali jo bomo, naj nam kaj pove – še naprej. Nasvidenje, gospa.

– Nasvidenje, gospa ... sestra.

Évelyne razmišlja o nasmešku, ki ji ga je namenila Lisa: njena mama bi bila približno njenih let. Potem se vrne k svežnju fotografij, na vrhu katerih zagleda posnetek iz mladosti, ki ga je med njenim prvim letom naredila inštruktorica. Nosila je konjski rep, zaradi česar je bila deležna strogih opazk, čeprav si je lase spela visoko in tesno. »Drugi časi ...« si reče, ko brska po kupu za staro fotografijo mame v modri obleki z belimi pikami.

Ko jo končno najde, najprej opazi podobnost med Marion in svojo mamo, takrat še tako mlado, pa vendar tako žalostno. V tistem obdobju je bilo ženski, ki je sama vzgajala otroke, zelo težko. Osredotoči se na obleko. Bržkone je bila praznično oblačilo, kajti tudi mamini starši, s katerimi sta živeli, so oblečeni zakmašno in prav tako delujejo žalostni. Tri- ali štiriletna deklica pred njimi zre v objektiv tako zelo resno, kot da bi bila odrasla ženska. Évelyne dobro ve, da je to ona, vendar se na tem posnetku ne prepozna. Zatopi se v ozadje slike: Saint-Agnan v času, ko so še imeli kmetijo, hlev in zajčnike, pa kokoši in tistega psa, ki ga je imela zelo rada, na pogled tako krotkega. Ko se spomni trenutkov, ki jih je preživela z njim, se vsa razneži. Na hrbtni strani fotografije prepozna babičino pisavo: *Saint-Agnan, 1959*. Ko si še enkrat ogleda vse štiri, ima mešane občutke. Zakaj je spomin na tisto obleko včasih v njej vzbujal tako močna čustva, zdaj pa nič več?

– Kako žalostni so bili! reče na glas.

Évelyne je že živela v Parizu, ko sta v dveh letih drug za drugim umrla dedek in babica. Potem je za rakom, ji jo je razžiral v bolečinah, zbolela njena mama. Leto pozneje, ko je ugodila Jacquesu, da iz kmetije naredita svoj drugi dom, se je vrnila v Saint-Agnan, da bi iz hiše odnesli vso staro šaro. Takrat je bila stara triindvajset let, njena družina pa je bil samo še Jacques.

Vse to nenadoma privre na plano in jo prevzame. Ozi- ranje v preteklost je bila napaka. Zato v naglici pospravi fotografije nazaj v škatlo, škatlo pa postavi v omaro, ki jo zapre. Nekoliko jo pomirja, da bo zvečer prišla Marion. A pred seboj ima še vse popoldne, ko bo prav tako treba nekaj početi. Ne da bi prej razmislila, seže po telefonu in pritisne na številko zadnjega prejetega klica. Mati prednica Jeanne Coste ji pojasni, da je gospa Vidmar privolila, da bo šla v hotel, kjer so ji že rezervirali sobo. Ponjo bo prišel taksi. Évelyne ji impulzivno odvrne, da jo bo, če še ni prepozno, tja odpeljala kar sama.